

Společenská sféra

103. Prostředí, ve kterém mladí lidé žijí, lze charakterizovat slovy změna, komplexnost a vzájemná provázanost. V globalizovaném prostředí se utvářejí nové formy vzájemné provázanosti jevů, kdy jednotlivé aktivity podléhají ekonomickým vlivům a důsledkům, které značně přesahují jedince a místní komunitu. Přestože se oblast finanční gramotnosti zaměřuje primárně na osobní finance, je třeba zohlednit i *společenský* kontext, neboť osobní prosperitu jedince nelze oddělit od zbytku společnosti. Finanční prosperita jedince ovlivňuje a je ovlivňována místní komunitou, národem a dokonce i celosvětovým děním. V tomto ohledu zahrnuje finanční gramotnost např. informovanost o právech a povinnostech spotřebitelů, porozumění důvodům placení daní a dalších místních poplatků, orientaci v oblasti obchodních zájmů a uvědomění si kupní síly spotřebitelů. Nadto pak bere v úvahu rozhodování v některých finančních záležitostech, jako např. zda přispívat neziskovým a charitativním organizacím.

104. Výše uvedená testová úloha č. 4 „Chyba v bance“ je ukázkou právě z kontextové oblasti společenské sféry, neboť se váže k podvodnému jednání zaměřeného na celou společnost.

Nekognitivní faktory

105. Pracovní definice finanční gramotnosti v rámci šetření PISA obsahuje též termíny, které nepatří do oblasti kognitivních procesů. Jsou jimi *motivace* a *sebedůvěra*, tedy postoje, které podle některých autorů mají velký vliv na hospodaření s penězi (Johnson & Staten, 2010). V šetření PISA jsou postoje k financím a zkušenosti s hospodařením s penězi považovány za podstatné aspekty finanční gramotnosti. Postoje a chování jsou předmětem zájmu i pro svou propojenost s kognitivními složkami finanční gramotnosti. Získané informace o finančních postojích a chování patnáctiletých mohou navíc utvořit užitečnou datovou základnu pro jakýkoliv další longitudinální výzkum v oblasti finanční gramotnosti a finančního chování dospělých.

106. Expertní skupina FEG identifikovala čtyři nekognitivní faktory, které si zaslouží bližší pozornost: *přístup k informacím a ke vzdělání, přístup k penězům a finančním produktům, postoje a sebedůvěra jedinců v oblasti finančních záležitostí a chování při utrácení a spoření peněz.*

Přístup k informacím a ke vzdělání

107. Žáci mají k dispozici různé zdroje informací o financích, např. kamarády, rodiče či jiné členy rodiny, média či finanční instituce. Proto je užitečné zjišťovat, které zdroje informací využívají nejčastěji, a zároveň zjistit, zda je vyšší úroveň finanční gramotnosti spojena s využíváním některých konkrétních zdrojů informací. S pomocí těchto poznatků mohou navíc tvůrci politik zjistit, nakolik se daří šířit povědomí o finančních záležitostech a kde jsou třeba další opatření.

108. Kromě toho se žákům v rámci jednotlivých zemí i v mezinárodním porovnání dostává odlišného vzdělání a odborné přípravy. Lze proto očekávat, že informace mapující souvislosti mezi úrovní finanční gramotnosti a finančního vzdělávání ve školách i mimo ně najdou využití zejména při tvorbě vzdělávacích programů zaměřených na zlepšování finanční gramotnosti.

Přístup k penězům a finančním produktům

109. U žáků, kteří mají bohatší osobní zkušenosti s řešením finančních záležitostí, lze očekávat lepší výsledky v kognitivním testu. Žáci, kteří pravidelně rozhodují o tom, jak hospodařit s vlastními penězi, se budou pravděpodobně lépe orientovat ve finančních otázkách, než jejich méně zkušené vrstevníci, a to i tehdy, pokud nebudou mít konkrétní instrukce. Tito žáci mohou mít zkušenost s vyděláváním peněz, využíváním finančních produktů, jako jsou kreditní a debetní karty, nebo řešením bankovních